

1648

DIS Sokkelund Herred

Nyhedsbrev nr. 3/2017 18. årgang

Nyt fra Bestyrelsen

Sommerferien er forbi, og efteråret nærmer sig. Det betyder, at vi igen skal mødes på Sydholmen til en ny sæson, og det glæder vi os meget til. Vi åbner tirsdag den 5. september kl. 18.30 og den første aften har vi gotisk læsning med Jørgen Kristensen.

Programmet for efterårssæsonen kan læses neden for, dog med forbehold for ændringer.

Søndag den 13. august deltog Kirsten Ludvigsen og undertegnede i et møde i Middelfart om det videre arbejde med en sammenlægning af DIS-Danmark og SSF (Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger), og der blev nedsat et Fremtidsudvalg. Her kan læses referat fra Fremtidsudvalgets første møde:

”Fremtidsudvalget har afholdt sit første møde søndag den 13. august 2017 i Middelfart.

Alle udvalgsmedlemmer deltog.

1.

Udvalget vil udsende en information efter hvert møde med relevante oplysninger om arbejdet og eventuelle beslutninger.

Informationen vil tilgå: DIS Danmarks og SSF bestyrelser, lokalforeningerne, hjemmesiderne, DIS Forum (foreningsforhold), konferencedeltagerne fra 24. juni 2017 samt gives i medlemsbladet – og blive givet så samtidigt som det er muligt.

Fremtidsudvalgets profil er meget bredt dækkende – de 9 udvalgsmedlemmer er repræsenteret således:

9 medlemmer af DIS-Danmark (heraf 3 fra bestyrelsen), 5 medlemmer af SSF (4 forskellige foreninger) heraf SSF formand, 10 DIS lokalforeninger (8 forskellige foreninger) samt 2 medlemmer af lokalhistoriske foreninger udenfor DIS Danmark og SSF.
(alle udvalgsmedlemmer er medlem af mere end 1 forening)

Den geografiske fordeling er 4 fra Sjælland og København, 1 fra Fyn og 4 fra Jylland.
Og med 4 kvinder og 5 mænd.

2.

Udvalget har fokus på, at lokalforeningerne skal sikres selvstændighed!

3.

Udvalget er enige i og har fokus på behovet for fuld åbenhed i arbejdet.

4.

Der er aftalt følgende møder i udvalget:

Søndage: 10-09-2017, 08-10-2017, 05-11-2017 og 26-11-2017.

Udvalget forventer at slutte sit arbejde inden årets udgang.

5.

Eventuelle spørgsmål til arbejdsresultater eller spørgsmål til processen kan stilles til Jan Amnitzbøl Krusell.

Der besvares ikke spørgsmål om overvejelser, der ikke afsluttet, eller hvad de enkelte udvalgsmedlemmer bidrager med i udvalgsarbejdet.”

Velkommen til en ny sæson.

EE

Piet Hein:

ÅR OG DAG

Fra år til år
at verden står,
det står til dem
som spår og rår.

Al verden står
fra da' til da'
er alt hvad jeg
kan ta' mig a'.

Nyt fra Ann Stahnke:

Københavns privilegerede Adresse-Contoir Efterretninger, 31 aug. 1839, side 3

For Kaffejndere

Da jeg af Hr. J. Grove er grundigen underviist i at tilberede Kaffe fra den af ham opfundne nye Maade, der paa fordelagtigste er anbefalet saavel af den herværende polytekniske Læreanstalt (Dhrr. Statsraad Professor Ørsted, Prof. Zeise og Prof. Forchhammer), som ogsaa af Professor, Baron Jacob Berzelius i Stockholm, saa giver jeg herved den Frihed at tilkjendegive det ærede Publikum, at der i mit Kaffehuus paa Kongens Nytorv i Eriksens Palais, som er naabent tidligt om Morgenens, herefter bestandigen vil blive beværtet med Kaffe, tilberedt paa fornævnt Maade, til sædvanlig billig Pris

Ærbødigt U C Kehlet

Lidt fra min spændende fortid

ENDAST EN KORT TID HÄR I STADEN FÖREVISAS

HARTKOPFS

Panoptikon och Anatomiska Museum

OBS! LIVS LEVANDE! OSLAGBART! LEVANDE! RÖRANDE!

22 OCH 23 SEPTEMBER 18:00
å Spruthuset, Rådhusorget Lindesberg

AV GRUPPERNA FRAMHÄVS FRÄMST:

ÖFN INTERGALAKTISKA KLÄDGRÖNDENNA MÄNNS	HÖLDERENS JAZZQUARTETT En central musik experiment i den svenska musikens värld
FAKIREN BILD GROTESCO	LOFOTEN FÖRÖ Betta! FÖR! ENKEL EKOLOGISKT TÖDREVERN!
VÄRDAR - VÄRDA MER ÄN SÅ!	ÄNR LANDSRYGGENS FÖRETELSEN Avslöja den stora musik sken i världens!
LINDSÄSÄRNNA Varia de klassiska nytt: (RE) KULTUR OCH MONTIERAT!	DEN VIDA ÖMTALADE REFRÄNSÄNGERSKAN MISS INGVE
DEN VÄRLDSKÄNDE UPPTRÄCKS- RESANDEN FUL LIC. MUMM Berättar på ett smittande sätt om de många världens spännande strapatser!	BÖJNEN LADDA LINDAVISTA RENYNDEN - ÅR I FULL PRIST
LIVANDE SVART TEATER! 4/11/18/19	De Svenska Tvillingarne

FÄST! FÄST! FÄST!
Har du i dagarna till Möss inte de två lockande föreställningarna!
STOR DRAMATISK OCH MORALISK VERKAN

Dokument om Encenerab världsmark, smittfångarna: Svenska tilläggen, och flera de över ganska förtärliga och fullt.

ENHÄ: 123 kronor, alltså beti i halvspekulativa eller snarare i halva priset, och återbetas inte för några
annan 140, till just dessa 2 skilskedet i Lindesberg från och med den 10 september

661-000 - 02140

DIREKTION:
STEFAN JANSSON

I Magdeburg, Tyskland, fødtes min tipoldefars ældste datter, Clara Bils, den 14. oktober 1840. Sammen med sine forældre flyttede hun til København, og familien fik en lejlighed i Udenbys Vester nr. 3B, Vesterbro (jf. FT 1845). Med sin meget rejsende familie, hvor hendes far (Carl Bils) i bl.a. FT betegnes som "Magisk Kunstner" og "Professor", kom hun rundt i alle de nordiske lande. Carl og broderen Adolph optrådte med magisk og magnetisk kunst på varieteer i de nordiske lande og i Mellemeuropa. Under en tur nordpå i 1857 blev Clara gift i Akershus i Norge med den 20 år ældre Alexander Hartkopff.

Carl Dietrich Alexander Hartkopff var født af tyske forældre, som var flyttet til Stockholm, hvor faderen opbyggede en sukkerfabrik. Hvordan Alexander Hartkopff fandt på og fik samlet datidens største omrejsende vokskabinet og rejsemuseum er ukendt, men i 1860'erne og 70'erne fremviste han et hundredetals af dramatiske og anatomiske detaljer af dyr og mennesker på udstillinger rundt om i Norden, Tyskland og Frankrig. Inspirationen kan være kommet, da Hartkopff ved flere lejligheder deltog i diverse forestillinger sammen Claras far f.eks. d. 27.- 28. november 1859 i Nyköping, Sverige. Her fremviste han et skotsk selskab af klokkespillere.

Det har ikke været muligt at finde alle de tusinder af annoncer og andre former for reklamer, som i sin tid kunne ses i dagblade og journaler i de forskellige lande, men teksten fra en annonce i det svenske "Aftonbladet" den 1. februar 1864 er et eksempel:

"Hartkopffs Vaxkabinett og Anatomiske Museum vises blot 14 dage i Bergenstrahlska Huset.

Det Anatomiske Museet daglig fra formidag alle dage uden tirsdage og fredage "endast för fullvoxna karla"

OBS! "Tirsdag og fredag endast fullvoxna fruntimmer".

Entre 1 Rdr Rmt.

Hartkopffs rejsemuseum indeholdt især modeller og præparater af voks, og i modsætning til mange af dens slags museer i tiden før 1850 brugte han ikke levende dyr. Interessen for museet kan med årene have ændret på dette, så der er siden blevet nævnt et større udvalg af entomologiske og ornitologiske eksemplarer.

I Hartkopffs Anatomiske Museum var et godt eksempel på brug af voks til figurer. Her var en menneskestor voksfigur, som på den ene side viste et perfekt "look-a-like" af Pepita de Oliva, en berømt spansk danserinde, og fra den anden side ville ryggen afsløre anatomien af det menneskelige nervesystem med ryggraden. Men også voksfigurer med sex og samleje var en del af museet.

Jönköpings Hotells
mindre Salong
samt angränsande rum
förevisas dagligen,
endast en kort tid,
från kl. 10 f. m. till kl.
9 eftermiddagen

Hartkopff's MUSEUM,

eljest permanent exponerad utställning i
Paris, Passage de l'opera, boulevard des
Italiens, nu på grund af krigsförhållande
på resor.

Samlingen består af ungefär 2000 geo-
logiska, etnologiska och anatomiska preparater.
Samling af vaxaftryck af historiska personer.
Gorillan eller skogsmenniskan. Patologiska pre-
parater. Den spanska inquisitionens tortyr-
instrumenter, m. m.

Entré: 1 riksdaler riksmünt.

Endast vuxna personer erhålla tillträde.

Jönköpingbladet 30.11.1871)

Den mest berømte udstilling blev *MUSÉE HARTKOPFF* i Paris 1865:

MUSÉE HARTKOPFF blev vist i Paris Passage de l'Opera på anbefaling af Professor Schwartz, som havde haft Hartkopff som elev i Stockholm.

"Dette museum var kun åbent for mænd og havde kun mindre lighed med de ældre vokskabinetter og mere med moderne videnskabelige udstillinger. Der fandtes masker af svenske konger og af Voltaire, Schiller, Robespierre og Auerbach."

Musée Francais (i.e. Museum Hartkopff).

A Travelling Waxworks Wunderkammer including the 'Siamese Twins' Chang & Eng Bunker, mummies, and the 'apewoman' Julia Pastrana and her baby.) Musée francais. Zum Erstenmale in dieser Stadt ausgestellt: Die zusammengewachsenen Siamesischen Zwillinge. Das größte Naturwunder des 19. Jahrhunderts. ENGLISH TRANSLATION OF CAPTIONS: Musée francais. For the first time exhibited in this town: The conjoined Siamese Twins. The greatest Natural Wonder of the 19th century.

(Citat fra viaLibri)

I 1837 installerede man i Tussaud museet i Baker Street, London, et elektrisk ur i nogle af voksfigurerne, som kunne vise, at figurerne trak vejret. Det menes, at Hartkopff havde det samme på nogle af figurerne i Paris.

I årene efter udstillingen i Paris i 1865 blev figurer og andre udstillingsgenstande pakket i flere hundrede kasser og transporteret til Stockholm og vist flere forskellige steder i Norden. I oktober 1873 vises de anatomiske voksfigurer i Davidssons Paviljong, Drottninggatan i Stockholm **med den traditionelle annoncering "dagligt åben fra 10 f.m til kl. 9 e.m. Kun tilladt for**

mænd. 2½ måned senere ændres teksten: "Fredag og tirsdag kun for damer. De øvrige dage kun mænd."

Hvad der derefter skete med Hartkopffs museum er meget uklart, men flere steder nævnes, at samlingen efter hans død er blevet solgt flere gange og må være sendt rundt i verden i mange år. En avis i Sacramento annoncerer således åbningen af museet i 1880, men her er sikkert kun tale om en del af udstillingen.

I boopgørelsen i Frosta Ret den 20. juli 1877 efter direktør Carl Dietrich Alexander Hartkopff, som døde den 26. april 1877, noteres, at Anatomiske Museum i juni måned 1875 blev sendt fra Lissabon til Rio de Janeiro, hvor det blev fremvist mod betaling. Efter nogen tid blev museet ført til Montevideo og i boopgørelsen noteres, at den som havde museets indhold var fundet svært syg. Der er ikke i boopgørelsen optaget værdi af museet.

Eksempler på voksfigurer og nogle af de anvendte opbevaringskasser.

Museer, som det omtalte, fandtes i mange udgaver rundt om i Europa incl. Sverige og ikke alle "vaxkabinettsförevisare" har været lige så ærlige med hensyn til omtale og opbygningen af deres kabinetter som Hartkopff og brugte efter hans død dele af hans udstillinger blandet med andre mærkværdigheder. Hvad der er tilbage af det oprindelige vokskabinet vides ikke, men en stor del af genstandene blev samlet af vokskabinetindehaver Thiodolf Lütze i perioden 1895 – 1898 og opmagasineret i kasser, hvor de lå i ca. 30 år.

Afdøde Thiodolf Lützes enke opsøgte en dag i 1963 teaterdirektør Edstrom, Arena Teater, og sagde, at han skulle have hendes mands samling af voksfigurer og andre emner fra det sidste århundrede. Hun havde haft dem liggende i kasser siden 1946, men Edstrom havde ikke tid til at se på samlingen, I oktober 1998 anskaffede Arena teatret et cirkustelt i Gävle til at opbevare alle kasserne for senere fremvisning, som skulle ske i Stockholm i

december 1998. Dagen før Hartkopffs Vaxkabinet skulle flyttes til Statens Historiske Museum, blev det et voldsomt snevejr, og det stoppede al form for transport m.m., og teltet med genstandene fra vokskabinettet bliver ødelagt af snemasserne. Meget bliver skadet af sneen, men den tilbageværende del af samlingen transporteres alligevel til Stockholm.

Som Edstrom skriver i sine erindringer:

"Vaxkabinettet är till störste delen räddat och finns nu, med hermafroditer och allt, utställt på Statens Historiske Museum".

Tak til min oldefars ældste søster for at gifte sig med en spændende og aktiv person!

John Bils

Aktivitetskalender efterår 2017

September

- 05. **Gotisk læsning** v/Jørgen Kristensen
- 12. Åbent hus
- 19. Kl. 19.00 - "**Københavnske aner og aner i København**"
Workshop ved Kate Nielsen.
Et oplæg af ca. ½ times varighed om at arbejde med forskellige kilder i København. Herefter er det medlemmernes tur til at finde egne aner i København, så tag din egen pc med.
Gratis for medlemmer og 40 kr. for gæster. Kaffe og vand kan købes.
- 26. **Hvem-Hvad-Hvor**
Her hjælper vi hinanden, hvis man er gået i stå. Det kan være noget, man ikke kan læse, hvordan man kommer videre eller hvor man kan søge.

Oktober

- 03. **Gotisk læsning** v/Jørgen Kristensen
- 10. Kl. 19.00 - "**Hvem er jeg?**" Medlem Erik Nordahl Svendsen søgte svaret i udforskningen af sin slægt. Han fortæller om sine aner og de historiske forhold, der prægede deres liv. Om soldaten der slap væk i 1864 og om tugthusfangen, der fik sin ære igen af Christian IX og om alle de andre.
Gratis for medlemmer og 40 kr. for gæster. Kaffe og vand kan købes.
- 17. **Åbent hus**
- 24. **Hvem-Hvad-Hvor**
Her hjælper vi hinanden, hvis man er gået i stå. Det kan være noget, man ikke kan læse, hvordan man kommer videre eller hvor man kan søge.
- 31. **Legacy/FamilySearch**
Rolf Lindberg vil demonstrere, hvordan man kan finde match med sine aner, og så prøver vi selv bagefter.

November

- 07. **Gotisk læsning** v/Jørgen Kristensen
- 14. Kl. 19.00 – **Daisy, Lidt om Lægdruller samt Faderskabssager**. Foredrag ved Michael Dupont
Gratis for medlemmer og 40 kr. for gæster. Kaffe og vand kan købes.
- 21. **Hvem-Hvad-Hvor**
Her hjælper vi hinanden, hvis man er gået i stå. Det kan være noget, man ikke kan læse, hvordan man kommer videre eller hvor man kan søge.
- 28. **Mediestream**
Ena Eiberg vil demonstrere, hvordan man kan søge i gamle aviser, og så prøver vi selv bagefter.

December

- 05. **Juleafslutning**
Særskilt indbydelse vil blive udsendt.